

**„ლიფანალისა“ და „ქუნარეშის“ ტრადიცია
სვანეთში**

“Lipanali” and “Kunarshi” Tradition in Svaneti

როზეტა გუჯეჯიანი

Rozeta Gujejiani

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარული ფაკულტეტი

Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: სვანეთი, საქართველო, რელიგიური პრაქტიკა,
რიტუალი, ტრადიცია.

Keywords: Svaneti, Georgia, religious practice, ritual, tradition.

სვანეთში დღემდე ცოცხალია ერთი უძველესი ქართული სარიტუალო ციკლი, რომელსაც ზემო სვანეთში „ლიფანალ“-ი ჰქვია, ხოლო ქვემო სვანეთში „ქუნარეშ“-ი. შინაარსით ორივე იდენტურია, მცირე სხვაობაა თარიღებში. ეს რიტუალი სინკრეტულია და მასში იკვეთება სხვადასხვა ისტორიული ეპოქისა და რელიგიის დანაშრევი. რიტუალი აღწერილია მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრის არაერთი მკვლევრისა და მოგზაურის მიერ, ხოლო რიტუალის მეცნიერული ანალიზის თვალსაზრისით ფასდაუდებელია ვერა ბარდაველიძის ნაშრომები. რიტუალი ციკლურია, სრულდება ყოველი წლის დასაწყისში. მას ასრულებენ დაღის ხეობის სვანებიც და საქართველოს სხვადასხვა მხარეში მცხოვრები სვანური ოჯახებიც. სულ ახლო წარსულში სულთა მოხსენიების ხალხური რიტუალები სრულდებოდა საქართველოს ყველა მხარეში. ნაწილობრივ ახლაც სრულდება, ოღონდ ციკლურობა თითქმის დაკარგულია და რიტუალი ერთდღიანია. რიტუალის შინაარსი: იხსნება კარი მიდმიერ და ამქვეყნიურ სამყაროს შორის და გარდაცვლილთა სულები სტუმრობენ თავ-თავიანთ ოჯახებს. ოჯახებში მთელი რიგი წესების დაცვით ეგებებიან სულებს და რიტუალის დასასრულს საზეიმოდვე მიაცილებენ. რიტუალის ყოველი დეტალი კარგადაა გამოკვეთილი და ოჯახის ყველა წევრი ჩართულია მასში. რასაკვირველია, მსგავის შინაარსის რიტუალებს იცნობს თითქმის ყველა მიწათმოქმედი ხალხი. კათოლიკურ სამყაროში ის შემოდგომით, კერძოდ, 2 ნოემბერს, სრულდება და დაკავშირებულია საეკლესიო კალენდართან.

რიტუალი მრავალკომპონენტია და თითოეულში ისახება როგორც არქაული ელემენტების დანაშრევები, ისე ანტიკური ეპოქიდან მომდინარე რწმენა-წარმოდგენების ნაშთები. უდიდესი ადგილი კი უჭირავს ქრისტიანული სწავლებით ფორმირებულ მსოფლხედვას და ეს განსაკუთრებით თვალსაჩინოა ამ დღეებში წარმო-სათქმელი ლოცვის ტექსტებში.

მოხსენებაში წარმოჩენილი იქნება რიტუალის ისტორიული დინამიკა, მისი განფენილობის არეალი, თანამედროვე ფორმა და პარალელები დანარჩენ მსოფლიოსთან.

One ancient Georgian ritual cycle still practiced in Svaneti is called “Lipanal” in Upper Svaneti, and “Kunareshi” in Lower Svaneti. Both are identical in content, with a slight difference in dates. This ritual is syncretic and traces the intersection of different historical eras and religions. The ritual was described by many researchers and travellers of the second half of the nineteenth century. The most important are the works of Vera Bardavelidze, who analyses the ritual. The ritual is cyclical, annual and is performed at the beginning of the year. It is also practiced by the Svans of the Dali Valley and Svan families living in different parts of Georgia. In the recent past, folk rituals of remembrance of the spirits were performed in all parts of Georgia. It is still partially practiced, but the cycle is almost lost and the ritual lasts one day. The content of the ritual is the following: the door between the divine and mundane worlds opens and the spirits of the deceased visit their families. The families follow a number of rules, hosting the spirits and at the end of the ritual they depart solemnly. Every detail of the ritual is well outlined and all family members are involved in it. Of course, almost all agrarian peoples are familiar with such kind of rituals which are mainly connected to harvesting. In the Catholic world, it is celebrated in autumn, namely on 2 November, and is connected to the church calendar.

The ritual is multi-component, and each of them contains fragments of archaic elements, as well as remnants of beliefs and ideas from the ancient era. The greatest part of course is based on the worldview formed through Christian teachings, and this is especially transparent in the texts of prayers recited in those days.

The paper discusses the historical dynamics of the ritual, its distribution area, modern form and parallels with the similar rituals in the rest of the world.